

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

De schriftgeleerden

„sleutel van de kennis weggenomen”
(Lukas 11 : 52)

Het portret dat de Here Jezus van de schriftgeleerden tekent, is niet flatteus. Zij zijn het, die gesteld zijn op het wandelen in lange gewaden, die houden van de begroetingen op de markten en van de ereplaatsen bij de maaltijden.

Het gaat dan om dat „gesteld zijn op”. Mocht een schriftgeleerde eens geëerd worden, dan was dat tot daaraan toe. Maar de schriftgeleerden van toen waren tuk op de eer. Ze waren er op uit om gehuldigd te worden.

Het volk kwam aan die begeerte naar een heel eind tegemoet. Dat kunnen we althans aannemen, wanneer we veronderstellen dat er in dit opzicht weinig nieuws onder de zon is. Wat is het een eer om huisvriend te wezen van de dominee! Wat wordt er een drukte van gemaakt als hij jubileert. Bij zijn koperen ambtsjubileum begint dat al. Ook de direkties van grote bedrijven eren de dominees. Ze nodigen de „H.H. Predikanten” uit voor een kennismaking met een rondleiding en een koffiemaaltijd. Natuurlijk moet dominee ook in ons bestuur zitten en in ons comité, hij moet op onze verjaardag komen. (Dominee kwam zopas ook even langs.)

Het duurt niet lang of hij is op al die eer gesteld. Hij ziet zichzelf als de man die een (geestelijk) bedrijf runt. Hij spreekt van „mijn gemeente” alsof ze zijn bedrijf was en van „mijn ouderlingen” alsof ze zijn employés zijn, die gaan als hij zegt: gaat en die komen als hij zegt: komt.

Als het nu maar bij pedanterie gebleven was. Maar de schriftgeleerden aten ook de huizen der weduwen op. Misschien hebben ze tegen de weduwen gezegd dat het Gode welgevallig was wanneer de weduwen al haar leeftocht aan de tempel gaven. (Men kan dat gemakkelijker en met meer succes tegen een weduwe zeggen dan tegen een rijke man.) Het is ook mogelijk dat de Here bedoeld heeft op de advocatenpraktijk van de schriftgeleerden. Want deze lieden waren tegelijk de mensen tot wie men zich kon wenden voor rechtskundige bijstand. De burgerlijke wetten in Israël vielen uit de aard der zaak binnen het vak van de schriftgeleerden. Hun deklaraties zullen er wel niet om gelogen hebben. Maar dat nam niet weg, ze konden heel mooi bidden. Heel lang. Voor de schijn.

Dit wat betreft hun leven. Voor hun leer heeft de Heiland ook een waarschuwing. Zij hebben de sleutel van de kennis weggenomen.

Ik denk daarbij aan mijn vrouw, die het sleuteltje uit het geldkistje haalt en bij zich steekt. Dan kunnen de kinderen er niet bij komen.

De schriftgeleerden hebben de sleutel van de kennis weggenomen en in hun eigen broekzak gestopt. Dan kan er verder niemand meer bij komen. Dan kent de schare de wet

niet meer, want daar gaan zij over, de wetgeleerden.

Dat komt ons niet vreemd voor. De roomse kerk heeft lange tijd de gelovigen afgeraden de bijbel te lezen. Zij deed dat voor hun bestwil. Want de leken konden dat moeilijke boek toch niet goed lezen.

In de kerken van de hervorming zien we hetzelfde. De vaklui, de theologen hebben de Schrift vaak onder een deksel gebracht. Zij prenten vroeger de gemeenten in, dat achter de letter van de Schrift een diepere zin verscholen lag en om die geestelijke zin te verstaan moest je je wenden tot de theologen.

Later kwam het volgens de vakmensen aan op de kennis van het hebreuws en het grieks. De grondtekst zei het vaak heel anders dan de vertaling. De gemeente moest wel de indruk krijgen dat zij eigenlijk iets miste voor het rechte verstaan van de Schrift. De kennis van de oude talen. Soms werd het nog erger: ik heb preken gehoord over Jorrobbaam, als het over de zoon van Nebat ging en over Sjullomoo als het ging over de opvolger van David. De grote gemeente die luisterde, moest wel de indruk krijgen dat zij de bijbel niet eens goed lezen kon, om van het „verstaan” dan helemaal maar niet meer te praten.

Nog weer later werd gezegd dat elk schriftwoord van Christus sprak. Het kwam toen al gauw zover dat het de gemeenten weer ging duizelen. Zo'n „lijn” als dominee trok zouden zij nooit kunnen trekken. Wat was het toch moeilijk om de Schrift te verstaan. Men moest er wel vakman voor wezen. Het gevolg: een spreker behandelt een politiek en economisch onderwerp. Hij haalt een Schriftwoord aan. Maar hij zegt er bij: ik ben geen theoloog, houdt u me ten goede, ik geef mijn mening graag voor beter, mocht er een dominee in ons midden zijn dan wil die me wel corrigeren als ik mis ben.

Die spreker voelt er iets van, dat de sleutel der kennis weggenomen is. Ten onrechte. Hij is toch geen kind dat niet bij het schatkistje komen mag?

Wie de Schriften degradeert tot specialistische vakliteratuur (voer voor theologen), kan de Schriften niet verstaan. Dat blijkt uit het vervolg. Gij zijt het koninkrijk Gods niet binnengegaan en hen die trachtten binnen te gaan, hebt gij tegengehouden. Dat komt er nu van.

Het begon al kort na de geboorte van Jezus. De schriftgeleerden informeerden Herodes omtrent de geboorteplaats van de Messias. Zij zullen wel aan de weet gekomen zijn waarvoor Herodes die informatie nodig had. Zij zijn niet met de wijzen uit het oosten meegegaan, in het spoor van de ster. Ze hebben in de vraag van Herodes en in de vraag naar de koning der Joden, zoals de wijzen die overal in Jeruzalem hadden gesteld, geen aanleiding gezien om eens naar Bethleem te gaan, om te zien of daar iets geschied kon zijn.

Zij hebben Johannes horen preken en ze hebben hem zien dopen. Ze hebben zich niet bekeerd, ze hebben niet geloofd. Als ze later naar Jezus komen met een vraag naar Zijn „papieren”, wijst de Heiland daar op. Ze zijn het koninkrijk Gods niet binnengegaan.

En hen, die trachtten binnen te gaan, hebben ze tegengehouden. Op een groot loofhuttenfeest was de schare verdeeld. En in de war. Sommigen hielden Jezus voor een profeet, anderen geloofden dat Hij de Christus was. Het oog was gericht op de schriftgeleerden. Die konden het verlossende woord spreken. Was Jezus een profeet of een fantast? De Messias of een Godslasteraar? Eindelijk kwam de conclusie van de kant van de schriftgeleerden. Hij is niet goed. Geloofd niet in Hem.

Maar de Here Jezus heeft ook eens een schriftgeleerde ontmoet die niet ver was van het koninkrijk Gods.

En hij heeft gesproken van schriftgeleerden die discipelen waren geworden van het koninkrijk der hemelen. (Matth. 12 : 34.)

Dat laatste is veruit het beste. Maar daar behoort wat toe! Juist de schriftgeleerden lieten zich rabbi noemene, „mijn meester”. En „Vader”. Er moet heel wat gebeuren voordat een schriftgeleerde zegt: ik ben geen doctor, maar een student. Ik ben geen meester, maar een scholier. Geen vader, maar een kind.

In dit verband komt Berkouwer met een oude term: de gesteldheid des harten. Hij doet dat in zijn nieuwste boek, de Heilige Schrift, deel I, waarin hij onder meer een overzicht geeft van de problemen rond het gezag en de uitleg van de Schrift. Hij zegt terecht: het komt voor het verstaan van de Schrift aan op de gesteldheid des harten. Festus zei tegen Paulus: gekkenpraat. Andere heidenen geloofden Paulus' woord. Het is de leerlingen van het koninkrijk der hemelen gegeven om te verstaan.

Dan vallen verschillen tussen mensen weg. Calvijn was een groot schriftgeleerde, maar wat dat betreft deed zijn vrouw voor hem niet onder. Zij geloofde de zalige opstanding.

Niet alleen de dominee is verkondiger van het Woord. De gemeente verkondigt de dood des Heren, als 't Avondmaal is. Dominee zit aan 't sterfbed van een broeder en is jaloers omdat die man geloof genoeg heeft om vredig te kunnen sterven. Hij kent de Schriften, die hijgende man.

De echte leerlingen van het koninkrijk der hemelen, het zijn allemaal schriftgeleerden. Niet omdat ze de knepen van het vak kennen en hun weetje weten van de hermeneutiek en de canonic en de grondtekst, maar omdat ze steeds weer zich bekeerd hebben en telkens weer geloven. Ze weten zo goed wie hun Heiland is en van welke zonden Hij hen heeft verlost.

Wormer.

A. H. Algra

Wormser - de geschorste!

V

een kerkelijke moord

Ale heel spoedig voltrok zich de catastrofe in de kerk van Amsterdam, welke bij de komst van Van Velzen aldaar te voorzien was.

Ze moest wel komen want het was Van Velzen er zeer beslist om te doen de invloed van Scholte radicaal te breken en de mensen die hij als Scholtianen beschouwde te elimineren uit de kerkelijke gemeenschap.

Reeds heel gauw na Van Velzens komst in Amsterdam ontstond er bij een deel der gemeente ontevredenheid over diens prediking.

Van Velzen, zo luidde de klacht, preekt wel hoe een zondaar niet zalig kan worden, en wat er met hem moet gebeuren om zalig te worden, maar hij preekt zo weinig „een stellig Evangelie van verlossing”. Van Velzens prediking wordt gekenmerkt door „doode regtzinnigheid”. Ze geeft niet meer dan een „geraamte van leerstukken”. Alles wat Van Velzen zegt is zonder twijfel waar en het is ongetwijfeld ook rechtzinnig, maar het leeft niet. We missen in zijn prediking de levende verkondiging van het Woord.¹⁾

Terwijl deze bezwaren opkwamen en steeds luider werden geuit stelde Van Velzen op 6 dec. 1839 aan de kerkeraad voor een aantal predikanten welke door de provinciale kerkvergaderingen van Utrecht en Overijssel waren „geordend” niet als zodanig te erkennen. Het onderzoek van deze broeders was naar het oordeel van Van Velzen niet behoorlijk geweest.

Dat voorstel van Van Velzen betekende een frontale aanval op Scholte. Want onder diens leiding waren twee van de in geding zijnde predikanten tot het ambt van dienaar des Woords opgeleid en toegelaten. Ondanks fel verzet tegen wat Van Velzen wilde — het werd gevoerd op grond van het feit dat de genoemde predikanten naar uitwijzen van het Evangelie „behoorlijk waren geordend” — werd diens voorstel aangenomen en ging een gepeperde brief over deze zaak naar Utrecht.

Dat Van Velzen met dat voorstel speciaal Scholte wilde treffen bleek zonneklaar daaruit dat het genomen besluit wél aan de broeders in Utrecht maar niet aan die van Overijssel werd meegedeeld!

Het spreekt vanzelf dat Scholte — een vaatje buskruit — zich dit door Van Velzen niet liet gezeggen.

De kerkeraad van Utrecht schreef onmiddellijk een verdediging van de ordening van de twee predikanten en zond die naar Amsterdam.

Tegelijk verklaarde hij dat de kerkeraad van Amsterdam in deze zaak niet oprecht had gehandeld. De genoemde ordening was namelijk geheel conform het eigen reglement van de Amsterdamse kerk geschied! Van het reglement namelijk op grond waarvan deze kerk van de Koning godsdienstvrijheid had gekregen.

En ten slotte verklaarde de kerkeraad van Utrecht omtrent de „praktijk” van Van Velzen dat deze niet van „dubbelzinnigheid, twistgierigheid en heerschzucht” was vrij te pleiten en sprak hij zijn droefheid uit over wat hij had vernomen „aangaande de inwendige beroering der Amsterdamse gemeente ten gevolge van klagten over de wijze van prediking van Ds. Van Velzen”. De Utrechtse kerkeraad schreef letterlijk: „Het smart ons bovendien te moeten hooren, dat de gemeente van Amsterdam beroerd wordt door inwendige verdeeldheid; dat er klagten oprijzen, als verkondigt Ds. Van Velzen slechts een geraamte van leerstellige waarheden, zonder den levenden Christus, zonder den levendmakenden Geest, zonder het levende en werkzame geloof.”²⁾

Deze zwaar geladen en wondende brief werd door Scholte persoonlijk naar Amsterdam gebracht en door hem zelf op de vergadering van de kerkeraad van 20 december voorgelezen en besproken. Nota bene terwijl Van Velzen wegens uitstelligheid niet aanwezig was!

Deze daad van Scholte verdient scherpe afkeuring.

Want vooreerst bemoeide hij zich met interne aangelegenheden van de kerk van Amsterdam die hem niets aangingen.

Voorts bracht hij klachten te berde terwijl de man wien ze aangingen afwezig was.

Bovendien had hij, gelijk later zou blijken, het gerucht omtrent de klachten over de prediking over Van Velzen zelf in Utrecht verspreid!

Van Velzen was over dat optreden ziedend.

En op hardhandige wijze greep hij in de situatie in.

Tijdens de kerkdiensten van 25 december 1839 kondigde hij af, geheel buiten de kerkeraad om, dat de manslidmaten de volgende middag moesten samenkomen om over een belangrijke zaak te spreken.

De kerkeraad had tussen 20 december — de dag waarop Scholte zijn brief had gelezen en besproken — en 25 december geen vergadering gehouden en dus als zodanig ook niet over de zaak kunnen spreken.

Op de tweede kerstdag kwam de gemeente in groten getale bijeen.

Door één der ouderlingen werd daar mondeling mededeling gedaan van een gedeelte van de brieven van de Utrechtse kerkeraad, n.l. van dat wat over de prediking van Van Velzen handelde. Daarop werden de manslidmaten vermaand de daarop volgende avond getrouw samen te komen om over deze klachten de prediking Van Velzen betreffende te spreken, „terwijl een iegelijk genoodzaakt (!) werd, alsdan zijne bezwaren tegen de predikwijze van Ds. Van Velzen, zoo hij die mogt hebben, op te geven, met bedreiging dat hij anders, zulks niet doende en later daarover sprekende, zou gecensureerd worden.”³⁾

In deze woorden proeft men de geest van Van Velzen.

Toen onder zijn leiding door de synode van 1837 in een vloek en een zucht een nieuwe kerkorde in elkaar was geflanst bedreigde hij allen die dit product niet geheel en van harte wilden aanvaarden met de vloek des HEREN die over Korach, Dathan en Abiram gekomen was! Nu werd aanstonds de valbijl opgericht voor ieder die na 27 dec. nog kritiek op zijn preken waagde te geven.

De gemeentevergadering van 27 december had een rustig verloop.

Er werden slechts weinig bezwaren tegen de prediking van Van Velzen ingebracht. Uitdrukkelijk werd daarbij bovendien door de critici uitgesproken dat Van Velzens prediking beslist niet onrechtzinnig was.

Nadat deze kritiek op de prediking van Van Velzen was geuit en besproken gebeurde er evenwel iets wonderlijks.

Van Velzen haalde toen namelijk een brief uit zijn zak die door hem zelf, weer geheel buiten de kerkeraad om, was opgesteld. Dit epistel was een concept-schrijven aan de kerkeraad van de Afgescheiden kerk te Utrecht. In deze brief werd namens de kerkeraad van Amsterdam vooreerst verklaard dat Van Velzen in ieder opzicht een uitstekend leraar was, zowel wat zijn gedrag als wat zijn prediking betrof. Voorts werd daarin „met vloekwoorden” uitgesproken dat de kerkeraad van Utrecht zich had schuldig gemaakt aan laster. Terwijl aan deze kerkeraad ten slotte werd meegedeeld, dat de kerkeraad van Amsterdam alle gemeenschap met Scholte en de Utrechtse kerkeraad doorsneed.

Het was waarlijk geen wonder dat na de voorlezing van deze brief in de gemeentevergadering grote spanning ontstond.

Wat Van Velzen wilde was niets minder dan een volledige excommunicatie van Scholte en de kerk van Utrecht.

Het bleek al gauw dat de meerderheid van de kerkeraad die door Van Velzen reeds geheel naar zijn hand was gezet en kritiekloos zijn woorden en daden accepteerde, met deze brief accoord ging.

Maar er was ook een minderheid. En van deze was Wormser jure suo de leider. Deze minderheid koesterde ernstige bezwaren tegen de brief. Het ging toch niet aan een brief waarvan de kerkeraad niets wist op een gemeentevergadering voor te lezen en door haar als oordeel van kerkeraad en gemeente te doen accepteren! Voorts verklaarde deze minderheid dat zij de gemeenschap met Scholte en Utrecht beslist niet zonder meer wilde afbreken. Zij weigerde ook iemand onverhoord zo scherp te veroordelen. Ze drong er daarbij op aan dat ook het gedrag van Van Velzen zou worden onderzocht en getoetst. En ze wees er ten slotte op dat deze door zijn twistgierigheid en het miskennen van de door de

provinciale vergaderingen van Utrecht en Overijssel geordende predikanten, zelf oorzaak was geworden van al deze beroeringen.

Van Velzen wilde van dat alles niets weten. Hij wilde er zelfs niet over praten! Hij stelde kort en hard de minderheid voor dit delemma: Of de Utrechtse brief van Scholte voor eigen rekening nemen of haar als laster verwerpen!

Het spreekt vanzelf dat de minderheid dit delemma met alle kracht verwierp.

De bezwaarde broeders wezen „deze verstrikkende stelling” van Van Velzen als geheel ongegrond af. En ze legden er de volle nadruk op dat het hun vóór alles te doen was om een behoorlijk onderzoek van de aanhangige kwesties.

Hun bezwaren formuleerden zij met de woorden dat „Ds. Van Velzen zich aan de onderzoek van zijnen wandel onttrok, en ook de beschuldiging wel was voorgesteld in bewoordingen en op een wijze die wij geenszins tot de onze wilden maken, maar dat wij zelve aanmerkingen op zijn predikwijze hadden, en in allen gevallen van ons regt om een behoorlijk oordeel te vellen geen afstand deden, door zijn willekeurig oordeel in zijn eigen twistzaak, te onderteekenen.”⁴⁾

Zo spraken rustig en beheerst de bezwaarde broeders.

Maar Van Velzen bleef onbewogen te midden van de broeders staan als een hiërarch van de echte soort.

In hem was toen de dominocratie als geconcentreerd.

Tot een beslissing kwam het op die vergadering evenwel nog niet.

Na deze vergadering ging Van Velzen naar Friesland om daar de gemeenten te bezoeken.

De ontknoping van dit drama volgde nu spoedig.

Nadat er wat vreemde manipulaties hadden plaats gevonden ten gevolge waarvan niet zoals dat naar de vastgestelde orde moest, de bezwaarde ouderling Budde, maar Van Velzens vriend en paladijn Couprie het praesidium van die vergadering kreeg, kwam de kerkeraad met de manslidmaten op 3 januari 1840 opnieuw bijeen.

Op deze vergadering maakte de praeses allereerst bekend dat de brief welke door Van Velzen als antwoord op de aanklacht van Scholte en de zijnen was geconcipeerd, na enigszins „gezuiverd” te zijn, door de meerderheid getekend en naar Utrecht verzonden was.

Nadat hij dit had meegedeeld las praeses Couprie een aantal op een stuk papier geschreven vragen voor. Daarin werd o.a. gevraagd: „of kerkeraadsliden niet verplicht waren, het kwaad uit de gemeente weg te doen? Of zij, die zulks niet wilden doen wel kerkeraadsliden konden blijven?” enz.⁵⁾

De zo aangevallen broeders begrepen onmiddellijk wat er aan de hand was, waar men naar toe wilde. Ze maakten de voorzitter opmerkzaam op het ongepaste van dergelijke strikvragen, waar schuwden voor het aanrichten van scheuring enz, Maar dit alles baatte niet! En in weinige ogenblikken waren de bezwaarde kerkeraadsliden (twee ouderlingen — Wormser en Budde — en twee diakenen — Höveker en Lijzen) zonder dat enige beschuldiging tegen hen was ingebracht, ook zonder dat er enige vermaning tegen hen was uitgegaan, **in hun bediening geschorst!**

Twee dagen later werd door de kerkeraad aan de gemeente meegedeeld „dat de opzieners zich van Gods wege gedrongen gevoelen de ouderlingen D. A. Budde en J. A. Wormser, en de diakenen H. Höveker en D. Lijzen te schorsen in hunne bedieningen uit hoofde zij niet hebben kunnen instemmen in de bestraffingen tegen Ds. Scholte, vanwege lasteringen tegen Ds. Van Velzen gedaan, omdat, zeiden zij, zij zulks er niet in kunnen zien, hetwelk zij ten duurste verplicht waren uit Rom. XVI : 17 en I Cor. V. Wordende de gemeente ernstig vermaand, om de gevallen broeders te gaan vermanen, en God te bidden, ten einde zij van hunne dwalingen mogen worden teruggebracht.”⁶⁾

Men lette erop dat in deze officiële mededeling van de kerkeraad de woorden van de bezwaarden geheel anders werden geïnterpreteerd dan deze ze hadden bedoeld en gezegd.

De bezwaarde ambtsdragers hadden inderdaad uitgesproken, dat zij geen laster in de beschuldigingen van Scholte konden zien. Deels omdat zij daarmee tot op zekere hoogte konden instemmen, al waren zij tegelijk van oordeel, dat ze geschied waren „op eene overspannen, en voor de rust der gemeente nadeelige wijze”. En deels omdat zij er geen oordeel over wilden uitspreken

voor een behoorlijk onderzoek daarnaar was ingesteld. Het kerkeradstuk deed het echter voorkomen of de geschorsten te **onkundig** waren om over de prediking van Van Velzen te oordelen. Een uitspraak die, waar ze onder meer een man als Wormser gold, eenvoudig belachelijk is.

* * *

Zo was voor de zoveelste maal door mannen van de kerk in Gods Naam een **kerkelijke moord** begaan.

Het zou niet de laatste zijn!

Door deze werd de kerk van Amsterdam gescheurd en de Afscheiden kerken van een onwaardeerbare gave Gods beroofd.

Ze werd in Gods Naam weggesmeten.

C. V.

1) **De Reformatie** VIII, blz. 242.

2) Idem, blz. 261.

3) Idem, blz. 302.

4) Idem, blz. 305.

5) Idem, blz. 311.

6) Idem, blz. 320.

De Heilige Schrift als Woord Gods

II

2. In tegenstelling tot de „mechanische inspiratieleer” van de oude gereformeerde orthodoxie droegen Kuyper en Bavinck de leer aangaande de Heilige Schrift voor in de vorm van een „organische inspiratieleer”.

Bavinck had een open oog voor de bezwaren, welke aan de inspiratieleer kleefden, zoals die door de oude gereformeerde dogmatici in de na-reformatische periode was ontwikkeld. Hij noemde die „mechanisch” en wees ze als zodanig van de hand. Ze legde, zo meende hij, eenzijdig nadruk op het supranaturele element in de inspiratie, hield geen rekening met de persoonlijkheid van de Bijbelschrijvers, lichtte hen uit hun tijd. Die mechanische opvatting deed de Bijbelschrijvers „fungeeren als bewustloze en willoze instrumenten in de hand des Heiligen Geestes”¹¹⁾. Ze hield geen rekening met de „historische en psychologische bemiddeling der openbaring” waarvoor de laatste tijd het oog was opengegaan¹²⁾. In de daartegenover door hem voorgedragen „organische opvatting” van de inspiratie wilde hij in rekening brengen het eigen onderzoek van de Bijbelschrijvers vóór ze gingen schrijven Luc. 1 : 1; het indachtig maken van te voren door de Heilige Geest van wát ze gingen schrijven Joh. 14 : 26; het meekomen in hun schrijven van eigen levenservaring en levensgeschiedenis. Bavinck trok — als verdere opheldering van zijn visie — een parallel tussen de vleeswording van het Woord en de inscripturatie, de Schriftwording van het Woord: Da Costa had dat vóór hem ook al gedaan. „De Logos is sarx geworden, en het woord is Schrift geworden; het zijn twee feiten, die parallel lopen niet alleen, maar ook ten innigste verbonden zijn”¹³⁾. Het Woord onderwierp zich in de Schriftwording aan het lot van alle menselijk schrift. „Maar”, zo vervolgde Bavinck, „gelijk het menselijke in Christus, hoe zwak en nederig ook, toch van het zondige vrij bleef, zoo ook is de Schrift sine labe concepta (zonder vlek ontvangen). Menselijk geheel en in al haar deelen, maar ook evenzoo theia panta (in alles goddelijk)”¹⁴⁾. De Schrift voluit menselijk en voluit goddelijk: het is één van de meest centrale gedachten in Bavincks Schriftleer. Zo schreef hij: „Gelijk elke menselijke gedachte en handeling vrucht is geheel van de actie Gods, in wien wij leven en zijn, en tegelijk geheel vrucht is van de werkzaamheid des menschen, zoo ook is de Schrift product geheel en al van den Geest Gods, die door de apostelen en profeten spreekt, en tegelijk geheel product van de werkzaamheid der schrijvers”¹⁵⁾. We kunnen dus zeggen: God is de Auteur van de Schrift en tegelijk: de Bijbelschrijvers zijn de auteurs. God noemde Bavinck in dit verband de Auctor primarius (de eerste Auteur) en de Bijbelschrijvers de auctores secundarii (de tweede auteurs). De juiste opvatting van de inspiratie wordt volgens hem bepaald door „de rechte verhouding, waarin de auctor primarius en de auctores secundarii tot elkander worden geplaatst”¹⁶⁾.

Alles samenvattend gaf Bavinck tenslotte een brede definitie van de inspiratie, zoals hij die zag: ze is later in tal van catechisatieboekjes en populaire geschriften van de gereformeerden overgegaan. Inspiratie betekent, dat de Heilige Geest „in en onder en bij het schrijven” in het bewustzijn van de Bijbelschrijvers „die gedachten en woorden, die taal en dien stijl deed opkomen, welke de goddelijke gedachte op de beste wijze voor menschen van allerlei rang en stand, van allerlei volk en eeuw vertolken konden”¹⁷⁾. Men vindt deze definitie ook bij A. G. Honig, die daarbij de term „grafische inspiratie” van Kuyper overnam¹⁸⁾. Bavinck achtte deze definitie vruchtbaar voor het verklaren van het „men-

schelijk-zwakke” in de Schrift, voor het „natuurlijke”, ze liet ook zien, dat de inspiratie geen „notariële opteekening” is geweest¹⁹⁾. Hij eindigde zijn brede exposees over de Schriftleer met op te merken, dat het dogma van de Schrift nog steeds niet was „afgewerkt”.

Kuyper gebruikte de term „organische inspiratie” evenzeer: het zou te ver voeren allerlei bewijspplaatsen uit zijn geschriften aan te voeren. Eigenlijk is de term „organisch” om de eigen aard van de Schriftopenbaring aan te duiden tot op heden bij de gereformeerden in gebruik gebleven. Terwijl op tal van punten in de gereformeerde dogmatiek anti-scholastische verschuivingen voorkwamen, bleef de Schriftleer jaren lang braak liggen, zoals we boven zagen. Wel merkte Berkouwer in zijn eerste boek over de Schrift uit de dertiger jaren reeds op, dat het eerste wat wij in de dogmatiek nodig hadden, was een bespreking van de vragen die met de organische inspiratie samenhangen. Hij achtte toen het verstaan van de betekenis daarvan „een moeilijke bezigheid”²⁰⁾. Hij opponeerde tegen het verzelfstandigen van de menselijke factor in de Schrift tegenover de goddelijke factor: de term „organische” inspiratie wilde hij wel aanvaarden, als heenwijzing echter naar „het mysterie der Heilige Schrift in het wonder van haar totstandkoming, waarbij de Heilige Geest op voor ons ondoorgroondelijke wijze het in zichzelf onvolkomen menselijk instrument zóó in Zijn dienst nam, dat Hij ons schonk dat betrouwbare Woord, dat een lamp is voor onzen voet en een licht op ons pad”²¹⁾. Moeten we dáárvoor de uit de negentiende-eeuwse wijsbegeerte stammende term „organisch” aanhouden? Ze maakt m.i. eerder duidelijk, wat de gereformeerde dogmatiek beslist **niet** wil n.l. een mechanische opvatting van de inspiratie, dan wat ze wél wil. Trouwens: al eerder had J. Ridderbos, in 1926, kritiek op de term geoefend, vooral omdat het „bovennatuurlijk karakter” van de inspiratie er niet door wordt aangeduid²²⁾.

Deze leer van de „organische” inspiratie kreeg bij de latere gereformeerde theologen, vooral in de school van prof. Hepp, een merkwaardige uitbouw, die we kritisch willen bekijken. Ze laat ons zien, welke kant we **niet** op moeten. Dat voert ons tot onze derde overweging:

3. Kritische aandacht verdient de scholastische uitbouw van de organische inspiratieleer onder de latere gereformeerde theologen: zie vooral D. J. de Groot, Calvijns opvatting van de inspiratie der Heilige Schrift, 1931.

Berkouwer wraakte reeds in 1938 de verzelfstandiging van de goddelijke en de menselijke factor in de organische inspiratieleer. Hij deed dat niet zonder reden. In 1931 promoveerde n.l. bij prof. Hepp dr. D. J. de Groot op een dissertatie onder de titel „Calvijns opvatting over de inspiratie der Heilige Schrift”, waarin hij Kuypers en Bavincks inspiratieleer trachtte uit te bouwen en haar verdedigde vooral tegen haar ethische bestrijders. Hij deed dat onder een omvangrijk beroep op Calvijn. Als leerling van de dogmaticus aan de V.U. nam De Groot in deze dissertatie de handschoen op, de epigonen van Kuyper en Bavinck toegeworpen door prof. J. A. Cramer in zijn studie „De Heilige Schrift bij Calvijn”. Het boek verscheen in 1926 (een betekenisvol jaar!) en de ethische theoloog Cramer deed er een felle aanval in op de organische inspiratietheorie van Kuyper en Bavinck. Hij achtte die beslist niet in overeenstemming met Calvijn en sprak van het „ongelukkige nieuwe uitvindsel van een „organische inspiratie”. Hij vond ze on-logisch. Calvijn — aldus Cramer — „maakte die onmogelijke onderscheiding van „organische” en „mechanische” inspiratie niet”²³⁾.

TE BERDE

Het is bekend dat dr. Berghuis, de voorzitter van het Centraal Comité van de A.R.P., indertijd gezegd heeft dat de A.R.P. meer links moest koersen. Er zijn tegen deze uitspraak wel enige bezwaren gerezen en o.i. terecht. Het is politiek, althans in ons land, voor een aanhanger van een konfessionele partij niet juist zo'n historisch belaste term in de mond te nemen. Belangrijker is echter wat Berghuis met deze term bedoeld heeft en daarover bestond niet zoveel misverstand. Kortgezegd hield het in: de A.R.P. zal meer dan voorheen het geval was, aandacht moeten besteden aan het (minder welgestelde) volk.

Wij lazten kortgeleden ergens dat de A.R.P. nu duidelijk de bocht naar links genomen had en daarmee tevens afscheid van hetgeen indertijd de politiek van Groen, Kuyper en Colijn kenmerkte. Zelfs zou deze partij ook afscheid genomen hebben van de Reformatie en haar beginselen. Het was jammer dat er in voormeld artikel alleen maar geponeerd werd en niet met feiten werd bewezen. Aan zulke kritiek hebben noch de lezers noch de A.R.P. veel, terwijl van geargumenteerde kritiek — van wie dan ook — veel te leren valt. Wat wel typerend voor dit artikel was, was de verwijzing naar de ouden, naar Groen, Kuyper en Colijn en wij keken verbaasd dat we de namen van Fabius en Sikkel er niet bij lazten. Het is inderdaad juist dat Groen, Kuyper en Colijn niet zo bijzonder van toepassing zijn op de huidige A.R.P.-koers, maar is daarom deze koers verwerpelijk? Onze voormannen zijn buitengemeen sterk geweest in het aanwijzen van principes maar hoevele van deze bleken naderhand slechts leuzen te zijn die geen stand hielden? Groen heeft op principiële gronden gestemd tegen de splitsing van de provincie Holland in een Noord- en een Zuid-Holland. Eveneens was hij op principiële gronden een voorstander van Christelijk staatsonderwijs. Wie staat daar nu nog achter?

In de A.R.P. had men de eerste tijd principiële bezwaren tegen algemeen en tegen vrouwenkiesrecht. Wie neemt dat vandaag nog voor zijn principiële rekening?

Colijn heeft op principiële gronden de devaluatie van de gulden tot het uiterste tegen gehouden. Wie vind dat nu nog principiële juist?

Is het zo'n wonder dat vele mensen, ook uit Christelijke kringen spuwen op het woord principes? Zij hebben het vroeger van voren en van achteren gehoord, totdat, totdat veel daarvan louter ijdelheid gebleken was. Hun houding is onjuist en doet denken aan die huisvrouw die met het badwater ook het kind weggooid, máár... zij die het luidst hierover klagen mogen zichzelf wel eens afvragen in hoeverre zij méégewerkt hebben aan de houding van die mensen. Het heeft dan ook weinig zin de A.R.P. aan te allen op verlating van de door Groen e.a. voormannen verdedigde principes, want deze waren heus niet zo alleenzaligmakend. Men eert zodoende deze voormannen ook niet, want men haalt ze uit hun tijd waarin ze geplaatst waren.

Het heeft o.i. wel zin ons te bezinnen op de onder ons heersende principes, opdat het nageslacht niet aan ons denke als aan die ene bijzondere ezel die zich wél twee keer aan dezelfde steen stootte.

Westerhuis

Cramer was er diep van overtuigd, dat Calvin reeds op het latere ethische standpunt stond (voor hoeveel wagens zou de reformator al in de loop van de tijden gespannen zijn?) nl. dat niet de Schrift, maar de Bijbelschrijvers zijn geïnspireerd en dat zij in de Bijbel hun eigen geestelijke ervaring hebben neergelegd. Die spreekt ook nu nog de gelovigen aan en daarom is de Schrift voor hen Gods Woord. Triumfantelijk legde hij aan het eind van zijn boek zijn mening in enkele stellingen neer b.v. 18: „Het gezag van de Schrift berust bij Calvin ter laatste instantie op de heilservaring, die men aan de hand van de Schrift heeft gemaakt”; 22: „Buigend voor het Testimonium Spiritus Sancti (Getuigenis des Heiligen Geestes) m.a.w. in het licht van eigen geloofservaring, beoordeelt hij (Calvin) alle kritische vraagstukken van Oud- en Nieuwe Testament”. Cramer pleitte voor een vrijgeven van de historisch-kritische studie van de Schrift, mits men uit bleef gaan van de overtuiging, dat de heilsprediking van de Schrift de waarheid is. Ten bewijze van zijn stellingen voerde Cramer tal van plaatsen uit Calvin aan, waarin deze inderdaad vrij en onbekommerd spreekt over de wijze, waarop verschillende Bijbelboeken zijn ontstaan en „errores” d.w.z. fouten in de Schrift opsomt.

Men moet zeggen: De Groot nam met moed en overtuiging de uitdaging van Cramer aan. De school van Kuypers en Bavincks leerlingen, destijds aangevoerd door prof. Hepp, zien we in hem op zijn best. Daarbij moet wel opgemerkt, dat er — vergeleken bij hetgeen Bavinck over de inspiratie schreef — een zekere verstijving optrad in deze school. Zo besprak De Groot eerst de goddelijke factor bij de inspiratie van de Heilige Schrift, daarna de menselijke factor en tenslotte de samenwerking van de goddelijke en de menselijke factor bij de inspiratie van de Heilige Schrift. De scherp in onderscheidingen denkende geest van zijn promotor Hepp zal aan deze opzet niet vreemd zijn geweest. Overigens: De Groot ging met deze distincties als volgt het probleem te lijf. Op rekening van de goddelijke factor schreef hij al die plaatsen, waar Calvin nadrukkelijk sprak van de werkzaamheid van de Heilige Geest bij het totstandkomen van de Heilige Schrift; de menselijke factor achtte hij in functie, waar Calvin onbekommerd sprak over het eigen werk van de Bijbelschrijvers. In de samenvoeging van die beide factoren ligt dan het geheim der inspiratie. Daarbij wilde De Groot niet weten van een inspiratie in de zin van een hemels dictaat. „Iedere gedachte aan mechanisering van het proces der inspiratie is verre van Calvin gebleven”, aldus De Groot²⁴).

Nu is er inderdaad een enorm verschil tussen de wijze, waarop Calvin over het totstandkomen van de Heilige Schrift spreekt en die van de latere gereformeerde orthodoxe theologen. Men kan daarvan bij allerlei dogmenhistorici treffende voorbeelden vinden. Deze ontwikkeling zette al in tegen het einde van de zestiende eeuw en bereikte zijn eindpunt in de gereformeerde scholastiek van de achttiende eeuw. Volgens Voetius b.v. strekt de inspiratie zich uit tot over stilistische bijzonderheden en over de vocalen, die in het hebreuws later aan de consonanten zijn toegevoegd. Calovius spreekt van de Bijbelschrijvers als levende en schrijvende rietstaven (calami), Heidegger noemt ze fluiten, bespeeld door de Heilige Geest²⁵). Men meende zo haar Goddelijk karakter te kunnen bewijzen tegenover de grote roomse contra-reformatorische theologen, die naast de Schrift de traditie wilden handhaven als kenbron van Gods wil. Maar nu Calvin: zijn spreken over de inspiratie voert ons tot deze overweging:

4. Er is een duidelijk verschil tussen de opvatting van de inspiratie bij Calvin en de latere orthodoxie. Het gaat bij Calvin in de inspiratie vooral om de teboekstelling van Gods levende Woord.

Wordt vervolgd

R. H. Bremmer

Kerkelijk Leven

De Hervormingsdag

Op de „hervormingsdag” konden de kijkers naar de T.V. een boeiende uitzending zien en horen.

Aan twee hoogleraren — de protestantse prof. Kooiman en de rooms-katholieke Langenhoven — werd daarin de vraag gesteld hoe men tot de officiële, kerkelijke viering van de „hervormingsdag” was gekomen.

Het antwoord op deze vraag was verrassend en ontdekkend.

Prof. Kooiman — de bekende lutherse Lutherkenner — vertelde dat de eerste sporen van een herdenken van het aanslaan der 95 stellingen tegen de aflaat te vinden zijn in een brief van Luther geschreven tien jaar na dato. Luther schreef namelijk op 31 okt. 1527 aan een vriend over dat toen precies voor tien jaar plaats gegrepen hebbende feit en zei erbij: laten we er een glas op drinken!

Luther was nog al eens in de weer met zo'n glas. Bekend is zijn woord dat het Woord Gods ook doorwerkt als hij en zijn vrienden zich ontspannen bij een goed glas Wittenbergs bier.

Om een herdenking van dat soort ging het de T.V. interviewer evenwel niet.

Hij wilde weten wanneer en waarom de meer „de hervorming” — onze oosterburen spreken van het „Reformationsfest” — was ontstaan.

De antwoorden van beide professoren kwamen zakelijk geheel met elkaar overeen.

Ze vertelden namelijk dat deze herdenking begonnen was in de tijd der romantiek.

Deze romantiek is een geesteshouding welke ongeveer twee eeuwen geleden in Europa opkwam. Ze bestond o.a. daarin dat sterke nadruk werd gelegd op het individueel menselijke, speciaal op de emotionaliteit, met depreciatie van algemeen geldige orde, welmatigheid, verstan-

delijkheid. In het besef van de veranderlijkheid, de relativiteit, de labiliteit van de werkelijkheid, nam de romanticus voorts graag de vlucht naar het verleden, naar „de goede oude tijd” en gaf zich daarbij over aan de verering van „helden”, die voor hem soms bijna tot mytische figuren werden. In de greep van deze romantiek werd het christendom tot een dubieuze zaak omdat het religieuze gevoel ver boven de openbaring Gods wordt gewaardeerd.

In dit klimaat nu kwam de idee op de „hervormingsdag” tot een officiële kerkelijke herdenkingsdag te verheffen.

De roomse professor vertelde nog dat de bronzen platen met de 95 stellingen erop die aan de deuren van de Wittenberger kapel zijn bevestigd daar zijn aangebracht in de na-napoleontische tijd toen men Luther als een nationale figuur, een grote duitser, een vertegenwoordiger van het echte „Deutschum” begon te vereren.

Zo ontstond de viering van de Hervormingsdag.

Die van Luther „met een glas” was ongetwijfeld christelijker.

Maar de ware christelijke, evangelische herdenking van de reformatie is het waarachtig geloven dat God uit genade goddelozen rechtvaardigt op grond van het offer van Christus in de weg des geloofs.

En daarbij: het vrij zijn van de wet door het staan in de vrijheid waarmee Christus ons vrijgemaakt heeft.

C. V.

Schoolslag 1966

Als U dit stukje leest is de schoolslag al aan de gang. Ook in Opbouw willen we daarvoor aandacht vragen. Deze schoolslag leidt ons immers naar alle werelddelen, naar alle gebieden waar het christelijk onderwijs in grote financiële zorgen verkeert.

November is de maand waarin christelijk Nederland moet laten zien dat het opnieuw vijf miljoen op tafel kan leggen. Dat is het streven van de actie van de bekende „Unie een School met den Bijbel”. Is deze organisatie niet uit de nood geboren, in de dagen dat „het denkend deel der natie” de christenen geen school met de bijbel gunde? Dat was in 1878. Toen werd een school(veld)slag verloren, maar juist daardoor werden de voorstanders actief. En 50 jaar later is de gelijkstelling van het christelijk onderwijs met het openbare een feit. De schoolstrijd is nog altijd een bekend nummertje op een examen en heeft onder ons veel aandacht gekregen. Waarom? We zijn er nauw bij betrokken, het was een geestelijke strijd, maar niet minder een sociale.

Maar het is historie, deze strijd om de subsidie. Ieder kan nu de school stichten, die hij begeert. Dat weten we onder ons maar al te goed. Nederland, christelijk Nederland, is verzadigd van dit goede. Hoeveel gesubsidieerde scholen staan er soms niet in kleine plaatsen?

En nu de wijde wereld. Ons leven wordt ontgrensd, we kunnen en moeten meeleven met wat de broederschap in de wereld overkomt. Niet alleen in en door het gebed, dat is altijd zo geweest, maar nu allereerst door onze steun. Dat hoort vandaag ook bij de „tienden”, die we afstaan moeten. Gereformeerde mensen weten dat, want de zending is altijd een kerkelijke aangelegenheid geweest. Toch is het nu anders, we zijn er veel meer bij betrokken. En zending en christelijk onderwijs zijn niet te scheiden. En nu zegt toch niemand: dat is bij ons in orde, we geven aan onze zending, nog wel voor verschillende organisaties, en voorts is het leven van onze kerk ook duur en hebben we onlangs voor Tibet gegeven, in de huisaanhuiscollecte, dus...

Maar de christenheid is groter dan de vrijgemaakte kerken en de door haar „bewerkte” zendingsgebieden. Daarom doen we een dringend beroep op de lezers van Opbouw voor deze grote actie tot steun aan het echt noodlijdende christelijke onderwijs in alle werelddelen. Daarover kunt U lezen in de krant en allerlei horen en zien door radio en t.v. Ik vrees dat in de vrijgemaakte kerken weinig bladen zijn, waarin deze onderneming wordt aanbevolen. Dat ze onvermeld zal blijven verwacht ik, niet: kritische aandacht is er dan altijd voldoende, te teveel.

Daarom nog enkele gegevens, die in de grote krant „Schoolslag-1966” te vinden zijn. Maar niet ieder kind zal deze meenemen, daar de vrijgemaakte scholen niet aan de actie deelnemen en in de gezinnen die de kinderen daarheen sturen, niets te lezen is over dit wereldwijde werk. Eigenlijk moest ieder lezen wat daarin staat, ook ieder die het christelijk onderwijs dient. In andere delen van de wereld wordt werkelijk een offer gebracht. De heer Soetjipjò van Midden-Java vertelt, dat hij sinds 1952 geen nieuw pak heeft kunnen kopen. Ja, we gaan in die gezinskrant van Java naar Pakistan, van Pakistan naar Kongo, waar men middelbaar on-

derwijs wil opbouwen; van Kongo naar Suriname, waar geen chr. kweekschool is; van Suriname naar Canada, want ook de emigranten krijgen een deel. En ook Europa wordt niet vergeten: de Waldenzen in Italië en de scholen in België delen mee. En de Waldenzen zijn geen onbekenden meer voor de lezers! Nu vergeet ik Australië nog, uit dat werelddeel kwam onlangs een lid van de Reformed Church naar ons land om „instructie” over de schoolstrijd... Maar wat hij te vertellen had, was niet mooi. Ik citeer (Trouw, vrijdag 30 sept.) iets uit zijn relaas: Alleen de luthersers doen iets aan chr. onderwijs en de Free Reformed Church, de vrijgem. emigrantenkerk. Daarover schrijft hij: „Ook deze kerken houden er eigen scholen op na, maar hun schoolbesturen weigeren daar kinderen van de Reformed ouders toe te laten. Aan samenwerking tussen de twee groepen valt, dat is wel duidelijk, niet te denken. Er is wel overleg gevoerd, maar de sfeer daarvan wordt misschien wel het best getekend door de omstandigheid, dat, terwijl de „synodale” deelnemers aan zo'n samenspreking met gebed en bijbellesing begonnen, de „31'ers” buiten bleven staan. Met „synodalen” bidden was hun al te bar”. Dit geschiedt in het wijde, onchristelijke land, waar maar een klein aantal gereformeerden woont. We geven het bericht zonder commentaar door. Alleen menen we dat het in Tasmanië anders is, of zal worden. Daarvoor is onder ons dit voorjaar gecollecteerd en toen zei men dat er contact was tussen beide groepen. De ene had de kerk gebouwd, de andere was nu met de school bezig. Of het zo geworden is? Misschien horen we meer over dit onderdeel van ons stukje. Het artikel in Trouw was er een in het kader van deze Schoolslag. Heeft de schrijver dan geen gelijk als hij stelt dat de beide verdwijnende kleine groepen christgelovigen moeten samenwerken? Kan men anders wel een beroep doen op ons, die zoveel moeten geven voor christenen in andere landen?

De gezinnen die de krant ontvangen hebben, zullen in de week van 21-26 november worden bezocht, als de plaatselijke comités actief zijn en voldoende collectanten hebben gekregen. Laat de enveloppe goed gevuld zijn, laat het een echt sinterklaasgeschenk zijn! En voor wie de enveloppe niet krijgt, volgt hier het gironummer: 515, Hilversum (Actie schoolslag). Het adres van de organisatie is: bureau Schoolslag, Simon Stevinweg 146, Hilversum.

Zondag 27 november wordt de schoolslag in de erediensten opgedragen in het gebed. We hopen dat in onze kerken deze inzameling niet wordt vergeten. Er wordt in de vrijgemaakte kerken niet vaak gebeden voor het chr. onderwijs, meestal alleen voor „eigen” scholen.

Voor wie gewetensbezwaren heeft, zij nog meegedeeld, dat 20% van het bedrag toegewezen wordt aan het chr. b.l.o. — voor de debiele en imbeciele kindertjes. Dat onderwijs hebben we nog „samen”, evenals de Vereniging „Filadelfia”. Ook onder ons zijn ouders aan wie de Heer zulke kinderen heeft toevertrouwd.

In het offeren moeten we leesbare brieven zijn, leesbaar „van Boven”. Dan kunnen anderen beter het werk verrichten in en aan een wereld in nood. 't Wordt dus een Kerstgeschenk? Helpman.

A. Plaatsman

Open brief aan de „Tehuis-gemeente in Groningen

L.S.

Het is ons een behoefte ons met een brief te richten tot de leden van de „Tehuis-Gemeente” in Groningen.

Allereerst om onze blijdschap te uiten, dat zij in het schisma dat werd aangericht door de Raad van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Zuid, geweigerd hebben een betrouwbaar dienaar van onze Heer te verwerpen.

Wij kozen de vorm van een open brief, omdat we met wat we schrijven, niet alleen hen, maar al onze kerken willen dienen.

Naar onze overtuiging is het gebeuren in Groningen-Zuid een wrange vrucht van een beschouwing over de vrijmaking die religieus gevaarlijk is en voert tot ontbinding van onze kerken.

Wij hopen, dat de „Tehuis-Gemeente”, hoe smadelijk ook behandeld door de gemeenschap der Vrijgemaakte kerken, toch deze kerken zal willen dienen.

Zij kan dit doen door harerzijds alles in het werk te stellen, dat twisten tussen broeders en zusters van één huis worden opgeruimd. Moge daaraan ook meewerken de samenspreking waarom de Raad van de (synodaal-) Gereformeerde Kerk haar heeft gevraagd.

Wij willen deze gemeente met ons gebed en meelevens vasthouden.

Ons verzoek aan haar is: blijft U ook ons vasthouden, met de kerken die wij liefhebben.

Aan de Gemeente van Leden van de Gereformeerde Kerk van Groningen-Zuid.

In februari 1966 zond U een brief aan alle kerken binnen het verband van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) in Nederland, die U ook publiceerde.

Daarin heeft U zich in onze praktische hulp en voorbede aanbevolen. U legde daarin Uw situatie als „Tehuis-Gemeente” indringend aan ons voor.

Een maand later ontvingen dezelfde kerken een stuk van de Raad der Gereformeerde kerk van Groningen-Zuid. Daarin werd, gelijk uit de pers bleek, de overtuiging uitgesproken, dat wij U in deze schismatische actie nimmer met praktische hulp mogen steunen en zeker niet met onze voorbede mogen omringen.

Onze kerken werden aldus voor een keuze geplaatst: U wel of geen hulp bieden; wel of niet voor U bidden.

Wij hebben onze keuze gemaakt.

Wij willen U in broederlijke gemeenschap bijstand bieden en U in onze gebeden gedenken. En wij willen daarvan in deze Open Brief publiek rekenschap geven, omdat Uw zaak zelve een publieke is.

Schismatiek?

Wij kunnen niet onderschrijven het oordeel van de kerkeraad van Groningen-Zuid, dat U zich aan een schismatische actie schuldig maakt.

Naar ons gevoelen heeft deze raad zelf een schisma in de gemeente veroorzaakt, door, zonder dat openbare zonden gepleegd waren, en tegen de rechtsregels van het kerkverband in, voorts nog met de geringste meerderheidssteun uit de gezamenlijke kerken die denkbaar is, zijn dienaar des Woords, Ds A. van der Ziel, te schorsen en af te zetten.

Toen zag de gemeente zich voor de keus geplaatst: of de kerkeraad volgen en dan tegen de wil van Christus in Ds Van der Ziel niet meer als betrouwbaar dienaar van onze Heer ontvangen; of zich van de kerkeraad losmaken en dan naar de wil van Christus Zijn dienaar, Ds Van der Ziel, blijven aanvaarden. U koos de laatste weg. En daarover verblijden wij ons. Want wie het voor lijdende knechten van de Heer opneemt, neemt het voor de Heer Zelf op.

Intussen is er bij ons ook groot verdriet, dat in Groningen opnieuw door zonden onder Gods volk de gebrokenheid onder Zijn kinderen is toegenomen. Wij kunnen niet zien, dat U zich door Uw afzonderlijk vergaderen in het Tehuis

als een secte hebt afgescheiden van de kerk van Christus. Wat wij wel zien en als een kruis ervaren, zijn zonden die scheiding maken tussen broeders van éénzelfde huis. Een situatie van ongerechtigheid in Uw midden heeft meegebracht, dat U in Groningen tegen elkaar in hebt gekozen. En nu gescheiden wegen gaat. En alleen God weet, hoe lang.

„Vrijmakingsgeloof”

U vroeg ons om praktische hulp en voorbede. Die praktische hulp moge in het kader van deze brief bestaan in het meedenken met U over de weg die U als 'Tehuis-Gemeente' thans hebt te gaan.

Die weg is niet los te denken van de weg die in het algemeen de Gereformeerde Kerken na de Vrijmaking zijn gegaan. Bij ons leeft nl. sterk de gedachte, dat U als 'Tehuis-Gemeente' terzijde zijt komen te staan, omdat U op de door velen gevolgde weg niet spontaan wilde meewandelen.

Deze weg is bepaald vanuit een geloof, dat in en na de vrijmaking diep wortel heeft geschoten in het hart van vele vrijgemaakten: nl. dat onze Heer Jezus Christus door de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren een nieuw werk van kerkreformatie heeft ten uitvoer gelegd.

Midden in onzuivere ontwikkelingen van het Gereformeerde leven heeft Hij door de Vrijmaking genadig ingegrepen en Zijn volk opnieuw in vrijheid gesteld. Opdat dit volk nu achter Hem aan, vernieuwd en vernieuwend, zich voor Christus' zaak zou inzetten.

Dit geloof heeft de beleving van de Vrijmaking als een noodzakelijke maar niettemin pijnlijke breuk met broeders van éénzelfde huis sterk verdrongen. En het is nog steeds bezig welhaast elk gevoelen te verstikken dat in nood over de verdeeldheid van Gods kinderen rept van pogingen tot verzoening en herstel, langs wegen van recht en vergevingsgezindheid, door middel van gesprek en conferentie.

De kring die met de Vrijmaking werd achtergelaten, wordt steeds meer tot besmet gebied verklaard. Een nog zien naar hen van wie wij eens scheiden moesten, wordt als een achteromzien beschouwd, dat niet past voor wie geschikt wil zijn voor het Koninkrijk Gods, dat via de vrijmakingsweg zich opnieuw in Nederland baan breekt. Hereniging is nog wel mogelijk, maar dan alleen zó, dat ook anderen het besmette gebied verlaten en zich aansluiten bij de geleerden der vrijgemaakten, die nu reeds meer dan twintig jaar zo rijk gezegend werden.

Want in deze 20 jaar ging het van reformatie tot doorgaande reformatie. Vanuit de schoot der zuiver gehouden kerkgemeenschap mocht weer leven opbloeien, dat alleen het recht heeft om Christelijk, ja Gereformeerd te heten. En binnen goed georganiseerde kaders mocht dit veilig gesteld worden voor de toekomst.

Ware kerk

Zo stuwt het 'vrijmakingsgeloof' al jaren de centrale beweging in onze kerken. Een geloof dat soms officieel kerkelijk, maar veelal semi-officieel, ten nauwste verbonden wordt aan onze geloofsbelijdenis. De vrijmaking vond plaats overeenkomstig art. 28 N.G.B. Het zou geweest zijn een zich voegen bij de ene ware kerk, die onze geloofsbelijdenis conform de Schriften kent. Deze ware kerk wordt in deze landen vergaderd op de aloude grondslag van de Gereformeerde Kerken, nl. Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, terwijl haar kerkelijk samenleven alhier wordt geregeld door de Dordtse kerkenordering. De vrijmaking, die tegen confessionele insluipfels en kerkrechtelijke misgrepen en verschuivingen het historisch Gereformeerd karakter van de kerk alhier handhaafde, bewaarde ons zo bij Gods ene kerk op aarde. Zo werd het tot een confessionele aangelegenheid herleid, dat de bedding van Christus' kerkvergaderende activiteit via de vrijgemaakte kerken loopt. Zodanig, dat wie in deze stroom wil meegenomen worden, zich met de vrijgemaakte kerken heeft te verenigen. Alsook, dat wie hereniging zoekt met zijn gescheiden broeders, uit de koers raakt. Want wie niet met Christus vergadert, die verstroot.

Doordat dit vrijmakingsgeloof zo met confessioneel gezag bekleed wordt, wordt dit geloof voor velen onder ons wel zeer verbindend. Het waarachtig kerkklidmaatschap komt ermee in het geding.

En zo zijn er de spanningen. Spanningen die bij de grote massa, onder de druk gebracht van de confessie, een oplossing vinden in een volgzzaam gaan van de weg die de woordvoerders van het vrijmakingsgeloof wijzen. Spanningen die bij anderen zó worden opgevoerd, dat er conflictsituaties ontstaan. En dan horen we van schorsingen en afzettingen, van heengaan van predikanten en leden der kerk, van scheuringen in gemeenten.

Zo hebben we ook van U als Tehuis-Gemeente moeten horen. Aan de kant van de weg gezet, omdat U het vrijmakingsgeloof als confessioneel bepaald niet wilt huldigen. Immers, U wilt een Evangeliedienaar niet zien geschorst, omdat hij dit geloof niet heeft, maar de vrijmaking beleeft als een pijnlijke breuk met broeders van het zelfde huis en om Christus' wil zich niet bij deze breuk kan neerleggen.

Geen ideologie, maar geloof

U zult verstaan, dat wij evenmin dit vrijmakingsgeloof delen. Niet, dat wij geen goed vertrouwen op onze Heer Jezus Christus hebben met betrekking tot de daad der vrijmaking die wij in 1944 stelden in gehoorzaamheid aan Zijn geboden. Wij erkennen ook, dat deze gehoorzaamheid door de Heilige Geest is gewerkt, Die ons de ongerechtigheid in het kerkelijk handelen van toen deed zien en kracht gaf om ermee te breken.

Wij menen echter dat wij dan nu ook heel de verdere weg van de vrijgemaakte kerken rustig in de handen van onze Heer kunnen leggen, zonder over de zin en de bedoeling van de Vrijmaking in het kader van Christus' kerkvergaderingsplan te speculeren of ook vanuit allerlei beschouwingen daarover ons handelen te laten stuwten. Voor ons geldt hier het geopenbaarde gebod alleen. Als wij gehoorzaamheid daaraan betrachten, in de vrijheid van een Christenmens, zal de Heer wel tonen welke weg Hij verder met Zijn vrijgemaakte kinderen gaat.

We achten het zich laten beheersen door beschouwingen over de Vrijmaking religieus zeer gevaarlijk. Hoe licht wordt het hart afgetrokken van het vertrouwen op de persoon van Jezus als Heer en Zijn leiding die in heiligheid is, náár het vertrouwen op eigen ideeën omtrent bepaalde gebeurtenissen in de kerkgeschiedenis. Hoe licht wordt de vrijmaking tot het enige religieuze uitgangspunt voor alle Christelijk handelen, zoals blijken kan uit een stelling als deze: „Wil de zaak van Jezus Christus nog een toekomst hebben in ons land, dan zullen degenen die bij deze zaak betrokken zijn elkander vóór alles hebben te vinden in de benoeming en waardering van wat in 1944 in Nederland is geschied binnen de Gereformeerde Kerken” (vgl. De Reformatie, 41e j.g. nr. 38, pag. 299). Men wordt zo geplaatst voor een keuze in de antithese tussen geloof en ideologie en komt gemakkelijk aan de verkeerde kant terecht. Kerkgrenzen worden in verblind tot partijgrenzen. De gemeenschap der gelovigen wordt herleid — in onwetendheid — tot gelijkgezindheid van partijgangers. De kerkelijke tucht verwordt tot zuivering van de partijgeleerden.

Wij willen dan ook vóór alles bij U aandringen, dat U zich blijft vrijhouden van elke vrijmakingsideologie. Dit vragen wij U ook met betrekking tot Uw tweede 'Vrijmaking' in Groningen. Gaat, noch wat de Vrijmaking betreft, noch wat Uw laatste loslating betreft, leven uit eigen ideeën. Gehoorzaamt het gebod en vertrouwt slechts op de Heer. U zult dan ervaren waar de Heer met U komen wil. Zo alleen blijft U mobiel om onder 's Heren leiding te gaan waarheen Hij soeverein begeert U te laten trekken.

'Opdat de wereld gelove...'

Zo is er dan de vraag naar de opdracht. Voor U, voor ons. Een opdracht in de vrijheid van een Christenmens te verwerken.

Ook deze opdracht kan niet los staan van het gebod dat naar ons gevoelen richtinggevend heeft te zijn voor de vrijgemaakte kerken in het algemeen.

Het is het gebod om in wijsheid en naar gelegenheid te ijveren, dat twisten onder broeders rond de opdrachten van hun Heer, twisten die zelfs tot een uiteengaan om 's Heren wil geleid hebben, uit de weg worden geruimd. Zulks in biddend opzien tot Hem, Die de ogen van verblinden kan en wil openen.

Het is een gebod dat gericht is op de grote zin van de aanwezigheid van de kerk in deze wereld. Jezus zond eens zijn discipelen, zoals de Vader Hem gezonden had, de wereld in. Opdat de wereld door hun boodschap in Hem geloven zou. En de eenheid van de Zijnen was daarvoor onmisbaar. Jezus bad ervoor in die bekende woorden: ...opdat zij allen één zijn ...opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt.

Worstelen in gebed en daad om de eenheid als navolging van de Heer is voluit meewerken aan Christus' kerkvergaderingswerk.

Naar ons oordeel is deze opdracht, die juist te meer klem kreeg door de Vrijmaking, vanwege haar verdrietig gevolg van het gescheiden raken van medebroeders, te weinig gezien en nageleefd.

Uit allerlei motieven. Ook uit het motief van de angst; waar komen we uit, als we hier eenmaal aan beginnen? Maar dienen we ook op dit gebied niet uit te trekken, zoals Abraham eens uittrok: zonder te weten waar hij komen zou? Dit gold voor de daad der vrijmaking. Het geldt evenzeer voor na de vrijmaking te ondernemen herenigingspogingen.

Uw samenspreking

Wij weten hoe zwaar deze opdracht U weegt. Hoe de beleving van dit gebod ten diepste de inzet van al Uw strijd en moeite en nu van Uw afzonderlijk-staan in Groningen. Daarom dringen wij er bij U op aan: blijft dit gebod beleven, in de vrijheid die U behield om ernaar te handelen.

We lezen, dat U positief gereageerd hebt op een verzoek tot contactoefening met de Gereformeerde Kerk (Synodaal) te Groningen. De geest en de stijl waarin U antwoordde, heeft ons vreugde gegeven. Wij bidden U kracht en wijsheid toe om in deze contactoefening Gode welbehaagelijk werk te verzetten.

U krijgt de kans om voor het forum van Uw vrijgemaakte broederschap in Groningen en voor die van het hele land te doen zien, dat het een rechte zaak is zich in te zetten voor het beëindigen van een broedertwist rond de inzettingen van de Heer, waarbij de een tegenover de ander zelfs de sleutel van het Koninkrijk der hemelen hanteerde. Maar ook aan hen die voor de Heer ijverden zonder verstand, wil God in genade verlichte ogen schenken.

U moet daarbij nooit vergeten, dat U een soortgelijke twist hebt met Uw vrijgemaakte broeders in Groningen. En naar elke kans uitzien die zich zou kunnen voordoen tot verzoening ook met deze broeders.

Hoe rijk zou het zijn, als al deze twisten tussen Christenen konden worden opgeruimd. Als U in Groningen elkaar weer vond in de wederzijdse aanvaarding als medereizigers naar de toekomst van onze Heiland. Dit moet toch mogelijk wezen, dat Christenen hun veten beëindigen. Dat de liefde alle voorliefde voor eigen ideeën overwint om elkaar te vinden bij de fundamentele waarheid van de liefde Gods voor zondaren.

Als U met betrekking tot het conflict van 1944 samen weer ziet hoe wij elkaar bij veel verschil hebben te aanvaarden, omdat we allen van Christus zijn; hoe geen tucht mag worden bediend om eigen voorkeursmeningen te doen triomferen of om met negatie van art. 31 D.K.O. de kerkelijke orde te handhaven — ziet, dan is o.i. ten principale deze conflictsituatie voorbij. Dan lopen we weer samen.

Hereniging?

Of wij van oordeel zijn, dat U dan voorts in één keer ook een eenheid in organisatorische zin met de Synodaal-Gereformeerde kerken zult kunnen bereiken? Wij dachten van niet. Wie op het gebod ziet, ziet gelijk ook op de werkelijkheid waarin het gebod moet worden nageleefd. En de werkelijkheid is, dat we na de vrijmaking een 20 jaar naast en tegenover elkaar hebben geleefd. Er is een reële vervreemding ontstaan. Beide kerkengroepen zijn door de jaren heen eigen wegen gegaan. Hier zal veel te toetsen en te bespreken zijn alvorens een werkelijke integratie geheel haar beslag zal kunnen krijgen. We noemen b.v. de aanpak van het oecumenisch probleem, de vragen rondom het Schriftgezag en de Kerkregering. Bovendien, een groep van kerken vertoont velerlei gewetensvorming. Wie met de ganse kudde wil rekenen, zal daarvoor veel dienen op te offeren. En wij willen U toch zien, herstel en integratie zoekend, als lid van onze vrijgemaakte kerken-

bond. Als een gemeente die ons allen ten voorbeeld wil zijn. Die een appèl blijft doen op onze gemeenschap, ook al wordt U smadelijk door haar behandeld.

Dan zullen zich de wegen verder wel wijzen. U staat in deze niet alleen. We denken aan de verklaring die dezer dagen de kerkeraden te Zeist publiceerden. Hoe heeft deze publicatie ons verblijd. Dat deze benadering van elkaar onder ons gevonden wordt, is een zegen te achten. Het zou goed zijn, als overal elders plaatselijke kerken tot een contactoefening kwamen zoals Zeist te zien gaf. Wanneer 't allerwege tot dergelijke verklaringen zou komen, zou er uitzicht zijn, dat ook op landelijk niveau eens het conflict van 1944 kon worden beëindigd. Deze strijd moet toch eens kunnen worden beëindigd, indien er enige liefde, indien er enige lankmoedigheid, indien er enige ontferming is, ja indien wij allen niet maar ons eigenbelang zoeken, maar ook dat wat van de ander is.

De tijd dringt

Want de geschiedenis gaat verder. Gods volk wordt in deze tijd voor nieuwe opdrachten geplaatst. De verschuivingen in het wereld-bestel, geestelijk en materieel, vragen, dat wij de oude taak van het verkondigen van het Evangelie in woord en daad als gemeenschap van discipelen van Jezus in nieuwheid zullen volbrengen. Onder de klem van deze verantwoordelijkheid voor een waarachtige Evangelieverkondiging, afgestemd op onze tijd, staan we allen, vrijgemaakt of synodaal. Hoe dringend nodig is het dan veten te begraven en te komen tot het beleven van Christelijke verantwoordelijkheid voor elkaar. Zulks door wederzijds steunen en sterken van elkaar met oprechte kritiek en beemoedigende bijval in zuivere solidariteit.

Nog heeft God Zijn volk niet uit de wereld-geschiedenis weggenomen. Hij is er nog op uit om allen tot bekering te brengen. Hij vraagt met grote ernst de Zijnen: Mijn volk, wat doet U nu tot behoud van de velen?

Daarom is het onze oprechte wens aan U en onze bede tot God, dat U als Tehuis-Gemeente in de door U behouden vrijheid onze vrijgemaakte kerken naar dit doel voor wilt gaan. Zodanig, dat U via Uw samensprekingsresultaten en via Uw plaatselijke verantwoordelijkheidsbeleving voor en met de synodaal-Gereformeerde kerken, een appèl op ons aller hart doet. Wie weet wat God dan aan vruchten wil geven!

En wij?

Tenslotte, we zeggen vaak: ziende op het gebod, blind in de toekomst. Maar we kunnen verstaan, dat U ons vraagt: wat hebben we van U in de toekomst te verwachten?

Ons antwoord is: we willen U blijven vasthouden in onze kerken, door duidelijk onze gemeenschap met U vanuit het verband der vrijgemaakte Gereformeerde kerken te betuigen en in wijsheid te beleven. Het wordt niet gemakkelijk gemaakt. Op allerlei wijze dringt het kerkverband ons tot een loslaten van de broederschap met U en anderen. Zult via doleanties, afscheidingen, buiten-verband-plaatsing, schorsingen en afzettingen. We willen ons hieraan echter niet gewonnen geven. En begeren duidelijk elke geestelijke dwang in deze richting te weerstaan. Daarom ook schrijven wij U thans publiek, omdat de kerkelijke situatie een duidelijke positiekeuze vereist.

Gelijk de apostel Paulus eens ten koste van alles en Joden-Christenen en Heiden-Christenen wilde vasthouden, zo voelen wij ons gedrongen U als Tehuis-Gemeente en onze vrijgemaakte kerken vast te houden. En slechts zij zullen ons verliezen die ons in deze van zich stoten of ons verlaten.

Dat geldt ook voor U. Mocht U er eens toe overgaan U afzonderlijk met de synodaal-Gereformeerde kerken te verenigen, zonder vooraf het vrijgemaakt-Gereformeerd kerkverband op een of andere wijze in Uw appèl tot vrede en verzoening te betrekken en dienomtrent in een reële beslissingssituatie te brengen, dan zullen wij U ook niet kunnen vasthouden op de wijze als wij eerder aangaven.

U zou dan de grens passeren, zonder dat over de vrijheid van grensverkeer definitief geoordeeld kon worden. Dan zullen wij U niet anders kunnen vasthouden dan zoals we de synodaal-Gereformeerde broeders achter de bewuste grens sinds jaren hebben vastgehouden. Dat is van uit eigen verband een zoeken van contactoefening tot vrede met het andere verband.

Want wij begeren geen beëindiging van afzonderlijk vrijgemaakt kerkelijk leven, tenzij God ons anders aanwijst.

Op weg naar de toekomst

Wij komen aan het eind van hetgeen wij U wilden schrijven. We hebben getracht zo duidelijk mogelijk te zijn. Eveneens zo verbindend als geoorloofd is.

Toch dienen we te beseffen, dat we ons op niets definitief tegenover elkaar mogen vastleggen, dan alleen op het naleven van het gebod Gods in ieders eigen situatie. Want hoe kunnen de toepassingen wisselen, naardat de situatie waarin Gods gebod gelding heeft, verandert.

Wij schrijven nu vanuit de kerkelijke situatie in het jaar 1966. De situatie van gescheurdheid van het reformatorische volksdeel in Nederland, dat zich hier eens liet vergaderen op het fundament van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, samenlevend naar de regels van de Dordtse Kerkenordening; de situatie tevens, waarin dat volk, in velerlei stijl bouwend op dit fundament, zoekt naar de grenzen van zijn kerkelijke gemeenschap; waarin, gestuwd naar het niveau van denken in wereldproporties, ieder zich opnieuw afvraagt, of het historisch fundament van de Nederlands Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk.

Zo ja, hoe is dan de verhouding tot andere kerken in binnen- en buitenland, die kennelijk Gods kinderen vergaderen, maar die niet onze belijdenisgeschriften hebben, noch onze samenlevingsregels kennen?

Zo neen, hoe heeft dan dit historisch fundament in eigen gemeenschap en naar buiten te functioneren?

Wij zijn van oordeel, dat de kerkelijke werkelijkheid door deze probleemstellingen in de toekomst zal worden bepaald. We worden met ons vaak klein vaderlands gedoe als Gereformeerde Kerken in Nederland weggeroepen naar het niveau van de wereldkerk. En dat zal steeds meer gebeuren, of we dat wensen of niet. Daarheen dringt ons Christus' leiding van de wereldgeschiedenis.

Op de weg daarheen schreef U ons uit Groningen, schrijven wij U vanuit verschillende plaatsen in Nederland. Zulks om steun te zoeken en te vinden bij elkaar om in de eigen locale noodsituatie verantwoord op deze weg te wandelen.

Dan kunnen we ons jegens elkaar alleen maar vastleggen op deze zekerheden:

dat de eenheid der kinderen Gods tot de boodschap der waarheid behoort, die gepredikt en gedaan moet worden;

dat de eenheid der kinderen Gods alleen door het blijven in de waarheid kan worden beleefd;

dat alleen God aan Zijn kinderen de verlichte ogen van het verstand met de wijsheid van het hart kan geven om de eenheid naar waarheid met al Gods kinderen te beleven.

Wij beloven U door Gods genade in de belijdenis van dit geloof, in het handelen naar dit gebod, in het bidden van deze bede standvastig te zullen blijven.

Uw broeders in Christus.

Ds A. H. Algra, Ds H. Amelink,
Ds M. Bakker, P. van Bolhuis,
Ds W. Borgdorff, Drs R. Brands,
P. Braun, Drs H. Brouwer,
Ds. J. Goudzwaard, Ds K. J. Kapteyn,
Ds J. Keizer, J. Kooiman,
Ds G. Th. Koopman, Ds H. J. v. d. Kwast,
Mr Dr J. Meulink, Ds J. O. Mulder,
Ds G. Roukema, Ds B. J. F. Schoep,
Ds J. M. Smelik, Ds K. C. Smouter,
A. Sneep, Ds J. Snijder,
Ds J. P. v. d. Stoel, Ds M. van Veelen,
Ds P. Wulffraat.

PERSSCHOUW

Het onzichtbare zichtbaar maken

In de pers circuleert het volgende interessante artikel.

Geleerden ontcijferen volkomen zwart geworden fragmenten van de befaamde Dodezeerollen

„Hoe leest men onzichtbare inscripties op 2000 jaar oude stukken leer die zo zwart als steenkool zijn.”

Dit is het probleem waarvoor Yusef Saad,

curator van het Palestijns Archeologisch Museum te Jeruzalem, zich gesteld zag.

Yusef Saad en zijn collega's hebben de befaamde Dodezeerollen, waarin zich honderden zwart geworden fragmenten bevonden, ontcijferd en vertaald.

Sommige van de vele leesbare rollen en fragmenten zijn reeds meer dan 15 jaar geleden gefotografeerd, vertaald en gepubliceerd.

Hoe moest men echter achter de tekst en de inhoud van de onleesbare fragmenten komen?

De fotografie verschafte de oplossing voor dit probleem.

De fragmenten worden onder een infra-rode lichtbron gelegd en met KODAK Infra-red Sheet Film gefotografeerd. Het leer, zelfs eeuwen oud leer, reflecteert de infra-rode straling terwijl de carbon-inkt waarmee de manuscripten geschreven zijn de infra-rode straling absorbeert waardoor de tekst duidelijk onderscheiden van het leer op de plaat zichtbaar wordt. Het onzichtbare wordt dus zichtbaar.

Hoewel het werk nu ten einde loopt, wordt er in het Palestijns Archeologisch Museum nog dagelijks aan het ontcijferen en vertalen van de manuscripten gewerkt.

„Het gebruik van de infra-rood fotografie geeft ons het gevoel alsof we steeds weer opnieuw nieuwe rollen ontdekken” aldus de heer Saad die vervolgt „Het vertalen van de vroeger onleesbare fragmenten speelt een zeer belangrijke rol bij de uitbreiding van onze kennis van de Dodezeerollen”.

Het restauratieproces

De Dodezee-manuscripten werden als strak opgerolde rollen of broze fragmenten ontdekt. De grootte van de fragmenten, die natuurlijk met de meeste zorgvuldigheid behandeld moeten worden, varieert van 1/2 cm² tot ongeveer 20 cm².

Natdat de manuscripten zeer nauwkeurig bevochtigd zijn worden ze uiterst voorzichtig ontrolde en tussen twee platen glas van 20 x 30 cm gelegd. De leesbare montages worden met een normale copiëringfilm gefotografeerd terwijl de glashouders waarin zich onleesbare fragmenten bevinden met infra-roodfilm worden gefotografeerd.

De foto's, op ware grootte, van de onleesbare fragmenten worden uitgesneden en als onderdelen van een legpuzzel bij elkaar gevoegd, in overeenstemming met de tekst of zelfs in overeenstemming met het handschrift van de auteur.

De originele fragmenten worden daarna eveneens gerangschikt en vervolgens opnieuw gefotografeerd zodat ze bestudeerd en gepubliceerd kunnen worden.

Van de laatst verkregen negatieven worden micro-foto's gemaakt die veilig worden opgeborgen en als naslagwerken kunnen dienen.

De geschiedenis van de Dodezeerollen

De eerste Dodezeerollen werden in 1947 bij toeval ontdekt in een grot aan de volkomen kale noord-westkust van de Dodezee. Sindsdien zijn resten van meer dan 600 verschillende rollen in elf grotten in hetzelfde gebied, het Qumrân district, gevonden.

Ook in de meer naar het zuiden en het westen gelegen gebieden vond men manuscripten.

Ongeveer één derde deel van de Qumrân rollen zijn boeken uit het zogenaamde Oude Testament. De andere rollen bevatten commentaren op Oud-Testamentische boeken, gezangen, liturgieën, apocriefen, boeken van wijsheid en documenten die de voorschriften bevatten voor een speciale Hebreeuwse groepering; naar men aanneemt de sekte der Esseneten.

Van alle boeken uit het Oude Testament, met uitzondering van het boek Esther, zijn grotere of kleinere fragmenten gevonden.

De meeste fragmenten zijn in het oude Hebreeuws geschreven, er zijn er echter ook die in het Aramees of het Grieks zijn gesteld.

De geleerden zijn van mening dat de Qumrân manuscripten van ongeveer 300 vóór tot 68 na het begin van onze jaartelling dateren.

In 68 na Christus werd de Qumrân-nederzetting door de Romeinse legers met de grond gelijk gemaakt.

De meer zuidelijk en westelijk gevonden rollen dateren, naar men aanneemt, uit de tweede tot de achtste eeuw van onze jaartelling.

En zo groeit onze kennis van deze oude wereld al meer. Kan ze althans groeien.

C. V.

De doopsbediening door pater Jelsma in de Hervormde Bethlehemskapel te Delft

Het dagelijks bestuur van de Stichting De Rechte Straat te Velp publiceerde in verband met bovengenoemde doopsbediening het volgende stuk:

Met ontsteltenis namen wij kennis van het bericht, dat, tijdens een ambtelijke dienst in de hervormde gemeente van Delft, een r.k. priester,

n.l. pater Jelsma, de r.k. doop heeft bediend aan een kind.

Wij zijn warme voorstanders van elke ontmoeting met de leden van de r.k. kerk, waarbij men in liefde en in ernst elkander tracht te begripen en waarbij men de diepe verschillen die nog steeds bestaan tussen Reformatie en Rome, met elkander tracht door te spreken.

Door een dergelijke handelwijze als heeft plaatsgegrepen in Delft, wordt echter gesuggereerd, dat er eigenlijk geen wezenlijke verschillen meer zijn tussen Reformatie en Rome. Daardoor wordt de grond onder het gesprek Reformatie-Rome weggenomen en wordt de weg gebaad naar een religieus syncretisme, dat moet uitlopen op totale geloofsonverschilligheid. Een dergelijke oecumene is een onwaarsachtigheid en kan dus ook geen appél meer in zich hebben.

De onwaarsachtigheid van het gebeuren in Delft springt onmiddellijk in het oog, wanneer wij de belijdenis van ons Doopformulier omtrent de Drieënige God leggen naast de officiële belijdenis van de r.k. kerk.

Ons Doopformulier belijdt:

1. „Als wij gedoopt worden in de naam des Vaders, zo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht....”

De r.k. kerk heeft echter de vervloeking uitgesproken over hen, die beweren, dat wij door Gods genade kwijtschelding krijgen van alle zondstraffen. God de Vader wil, dat wij een gedeelte van onze zondstraffen zelf uitboeten in het vagevuur. (Conc. van Trente, sess. VI, can. 30).

Tevens heeft de r.k. kerk met vervloeking hen veroordeeld (anathemate damnat), die beweren dat de r.k. kerk niet de macht zou hebben om door het verlenen van aflaten gedeeltelijke of volledige kwijtschelding van de straffen in het vagevuur te schenken. (Conc. Trente, sess. XXV, dekreet over de aflaat).

De belijdenis omtrent een God en Vader, die uit loutere en volkomen genade de kwijtschelding verleent van alle zondstraffen, is een andere dan de belijdenis omtrent een God, die eerst de zondstraffen laat uitboeten door Zijn Zoon en ze daarna nog eens althans gedeeltelijk door ons laat uitboeten, en Die dan aan de kerk zou hebben overgelaten om die straffen al of niet in te korten.

2. **Ons Doopformulier** belijdt: „Als wij in de naam des Zoons gedoopt worden, zo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden (...) also dat wij (...) rechtvaardig voor God gerekend worden”.

De r.k. kerk heeft echter uitgesproken: „Indien iemand beweert, dat de mens slechts gerechtvaardigd wordt door de toerekening van de gerechtigheid van Christus, (...) die zij vervloekt” (Conc. Trente, sess. VI, can. 11).

„Indien iemand beweert, dat het geloof waardoor wij gerechtvaardigd worden, niets anders is dan het vertrouwen op Gods barmhartigheid, die ons de zonden vergeeft om wille van Christus, of indien iemand beweert, dat wij alleen door zulk een vertrouwen worden gerechtvaardigd, die zij vervloekt” (can. 12).

„Indien iemand beweert, dat de gerechtvaardigde mens door zijn goede werken, die hij verricht door Gods genade en de verdienste van Christus (waarvan hij een levend lidmaat is), niet waarlijk zou verdienen de vermeerdering van de genade, het eeuwige leven (indien hij althans in staat van genade sterft), alsook de vermeerdering van de heerlijkheid in de hemel, die zij vervloekt” (can. 32).

De belijdenis omtrent Christus, wiens gerechtigheid ons enkel wordt toegerekend door de genade en langs de weg van het geloof, is een andere dan de belijdenis, dat wij de hemel waarlijk moeten verdienen door onze goede werken.

3. **Ons Doopformulier** belijdt: „Als wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, zo verzekert ons de H. Geest door het Heilige Sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben (...), totdat wij eindelijk in de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen worden gesteld”.

De r.k. kerk echter heeft de vervloeking uitgesproken over hen die beweren, dat een mens geloofszekerheid kan hebben van zijn eeuwig heil, „tenzij God hem dat in een speciale openbaring zou hebben gezegd” (can. 16).

De belijdenis, dat de H. Geest ons door het Woord Gods wil verzekeren van ons eeuwig heil, is een andere dan de belijdenis, dat de H. Geest dat slechts wil doen in uitzonderlijke gevallen en langs de weg van een speciale openbaring.

De r.k. kerk gebruikt bij de Doop wel dezelfde formule als de kerken van de Reformatie, maar zij belijdt omtrent de Vader, de Zoon en de Heilige Geest iets wezenlijk anders dan de kerken der Reformatie.

Ook omtrent de **werking van het sacrament** van de Doop heeft Rome een andere opvatting: „Indien iemand beweert dat de sacramenten van de Nieuwe Wet niet door eigen werking (ex opere operato) de genade mededelen, of dat het geloof in de goddelijke belofte voldoende zou

zijn voor het verkrijgen van de genade, die zij vervloekt” (Conc. Trente sess. VII, can. 8).

Wij menen dat het een schijnvertoning is, een kerk van Christus onwaardig, wanneer een reformatiekerk in een ambtelijke kerkdienst de Doop laat bedienen door een ambtsdrager van de r.k. kerk, die in het concilie van Trente de vervloeking heeft uitgesproken over verschillende kernpunten van het reformatiekerkbelijden en die die vervloeking nooit heeft herroepen.

De waarachtige oecumene bestaat niet in een eenheid van (Doop-)formule, maar wordt slechts bereikt langs een eenheid in belijden, de eenheid in geloof in dezelfde Vader, Zoon en Heilige Geest.

Het dagelijks bestuur van de Stichting In De Rechte Straat:

ds J. A. Hamers (voorz.)
ds Th. Rutters (sekr.)

J. Breet (penningm.)

predikant-direkteur: ds H. J. Hegger.

BOEKBESPREKING

Oranjekalender 1967.

20e kalender van Pro Juventute.

Tal van kinderen hebben extra zorg hard nodig; het is U bekend. Pro Juventute probeert die kinderen te helpen, in samenwerking met de ouders en met eerbiediging van hun levensvervoering.

Met instemming van H. M. de Koningin en Z.K.H. Prins Bernhard is ten bate van die taak de **Oranjekalender 1967** verschenen. Deze kalender, een feest van kleuren, is misschien het beste te karakteriseren als 'Sieraad én Weldaad'.

Enkele bijzonderheden:

het is de 20e kalender van Pro Juventute;

verscheidene afbeeldingen zijn nog niet eerder gepubliceerd;

naast de Nederlandse is er ook een op buitenlandse relaties afgestemde Oranjekalender verkrijgbaar. Deze heeft een viertalig calendarium: Engels, Frans, Duits en Spaans. De onderschriften van de foto's zijn in het Engels;

ze is verkrijgbaar bij alle Verenigingen Pro Juventute en het landelijk besteladres à f 3,50 (verzendkosten f 0,40 extra), Postgiro 51 74 00 Kalenderactie Pro Juventute, Postbus 7101 - Amsterdam - Tel. (020) 79 09 49.

Hartelijk aanbevolen!

B.

KERKNIEUWS

Beroepen te Pernis: Ds J. de Feijter te Berkum; te Rotterdam-Delfshaven (voor voortzetting van de geestelijke verzorging van varenden): Ds. J. Blokland te Rotterdam-Fijenoord en Kralingscheveer-Krimpen aan de IJssel; te Hilversum: R. te Velde te Schildwolde.

Aangenomen naar Zaamslag: Ds. A. C. Haitsma te Heerde; naar Wezep: Ds. L. W. G. Blokhuis te Zuidhorn.

Bedankt voor Zwijndrecht: Drs. A. N. Hendriks te Ommen; voor Monte Alegre (Brazilië) en Alblasserdam en Nieuw-Lekkerland: Ds. A. C. Haitsma te Heerde.

Dr. B. Jongeling. Maandagavond 30 oktober j.l. nam dr. B. Jongeling afscheid van de gemeente te Apeldoorn, zulks in verband met zijn emeritering per 1 oktober j.l.

De kerkeraad had een afscheidsreceptie aangeboden in een zaal van de Johanneskerk.

Een groot deel van de gemeente heeft deze receptie bezocht. Vrijwel alle kerken uit het classicaal ressort lieten zich vertegenwoordigen, hetzij door de predikanten hetzij door een paar ambtsdragers.

Onder de aanwezigen was ook prof. H. J. Schilder te Kampen.

Zij allen hebben dr. Jongeling en gezinsleden de hand gedrukt.

Het ligt in de bedoeling dat dr. Jongeling in Leek (Gr.) gaat wonen. Voorlopig is hij voornemens zijn lessen aan het Apeldoorns Lyceum voort te zetten.

Ds. W. Vis. Op zondag 30 oktober j.l. nam Ds. W. Vis afscheid van de gemeenten te IJsselmuiden-Graffhorst met een preek over Hand. 20 : 32. Na de dienst werd nog door verschillende afgevaardigden en gemeenteleden het woord gevoerd.

Ds. J. de Wal. Op 9 november j.l. herdacht Ds. Johannes de Wal te Mildam zijn 25-jarig ambtsjubileum. Na walpprediker te zijn geweest te Ulrum (okt. 1939) en Noordbergum (nov. 1940)

volgde het beroep van deze gemeente. Op 9 november 1941 werd hij daar bevestigd door Ds. H. Hazenberg. Achtereenvolgens diende hij de gemeenten te Rijnsburg (1947-1952) en Ermelo (1952-1964). Om gezondheidsredenen werd hem per 1 sept. 1964 vervroegd emeritaat verleend. Hij vestigde zich hierop in Mildam.

ADRESSEN

Ermelo, scriba: H. G. Stellingwerf, Varenlaan 59 te Ermelo. **Alphen aan den Rijn**, diakonie: U. Mol, Van Forestlaan 1a, Alphen aan den Rijn. Het contactadres: Jac. Boxhoorn, Burg. D'Olnestraat 16 te **Venlo** heeft, wegens verhuizing, opgehouden te bestaan.

KORT VERSLAG

van de vergadering van de deputaten-curatoren op donderdag 27 oktober 1966 te 14.30 uur in het gebouw van de Theologische Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen.

Aanwezig: alle deputaten-curatoren, de hoogleraren dr. H. J. Jager, dr. L. Doekes en H. J. Schilder.

art. 1 opening.

De president-curator, ds. D. van Dijk, opent de vergadering, leest uit Gods Woord psalm 111 en gaat voor in gebed.

art. 2 openingswoord:

De president-curator verwelkomt in de vergadering ds. J. van Bruggen, die door de generale synode van Amersfoort-West werd benoemd tot hoogleraar in de nieuwtestamentische vakken in de vacature prof. dr. H. J. Jager; hij wenst hem geluk met deze benoeming en wijst op de grote verantwoordelijkheid die op ds. J. van Bruggen bij aanvaarding van dit ambt komt te rusten. Het is ons aller begeerte dat ds. J. van Bruggen in het geloof en in de Kracht des Heren, deze benoeming zal aanvaarden.

Deze vergadering is belegd om met ds. J. van Bruggen verschillende zaken te bespreken, die met de opvolging van deze benoeming in verband staan.

art. 3 ingekomen stukken:

a. van het moderamen van de generale synode van Amersfoort-West is bericht ingekomen, vermeldende de benoeming van ds. J. van Bruggen te Daarlerveen door de generale synode tot hoogleraar in de nieuw-testamentische vakken.

b. van deputaten-financieel een schrijven over de honorering van de benoemde hoogleraar.

c. de kerk te Dordrecht nodigt deputaten-curatoren uit aanwezig te willen zijn bij de herdenking van het 25-jarig ambtsjubileum van ds. A. I. Krijtenburg op 11 november a.s. De president-curator wenst ds. A. I. Krijtenburg geluk met zijn ambtsjubileum. Afgevaardigd wordt ds. F. de Vries.

art. 4 Informatieve bespreking met ds. J. van Bruggen.

ds. J. van Bruggen, die reeds met de senaat van hoogleraren een bespreking heeft gehad dinsdag 25 oktober, stelt verschillende vra-

gen, die door deputaten-curatoren worden beantwoord.

De president-curator dankt ds. J. van Bruggen voor zijn tegenwoordigheid en wenst hem toe, dat de Here hem in deze dagen van beslissing nabij is.

art. 5 De volgende vergadering van deputaten-curatoren met hoogleraren wordt bepaald op donderdag 17 november 1966 te 10.30 uur in het gebouw der Hogeschool.

art. 6 Nadat ds. J. Hettinga in dankzegging is voorgegaan sluit de president-curator de vergadering.

Voor deputaten-curatoren,
F. de Vries, h.t. assessor.

V.G.S. „HENDRIK DE COCK”

De Vereniging van Gereformeerde Studenten „Hendrik de Cock” te Groningen brengt het onderstaande dringend onder uw aandacht.

De Vereniging heeft sinds 9 jaar als ontmoetingscentrum in gebruik de Sociëteit „Ballard”, Agricolastraat 31. Door het sterk gestegen ledental (thans 115) is dit kleine pand ten enenmale onvoldoende om, hetzij tijdens vergaderingen, hetzij tijdens sociëteitsavonden, de leden der Vereniging te herbergen.

Hierdoor wordt een sterke rem gezet op de activiteiten van de Vereniging, haar disputen, jaarverbanden en kringen.

Bovendien verkeert het pand in **zeer sterk vervallen toestand**.

De door de Vereniging ingestelde Financiële Commissie, belast met het inzamelen van gelden voor de aankoop van een nieuw pand is er in geslaagd een pand te vinden dat aan alle eisen voldoet. De Vereniging mag dit unieke aanbod niet laten schieten.

Het spreekt vanzelf, dat een relatief kleine Vereniging als de onze financieel de lasten van de aankoop niet alleen kan dragen. Voor de aankoop is geld nodig, veel geld zelfs.

De leden der Vereniging hebben zelf reeds veel geofferd, maar we zijn er nog lang niet.

Wij doen een dringend beroep op U ons te helpen. Door uw giften zijn wij in staat het voor ons zo hoognodige pand aan te kopen.

Wij vragen u, of u een bijdrage wilt storten op gironummer 819830 van Slavenburg's Bank te Groningen, ten gunste van de Fiscus Financiële Commissie der V.G.S. „Hendrik de Cock”.

Wij vertrouwen in dezen op uw zeer gewaardeerde medewerking.

De Financiële Commissie,

H. J. Hoenders,
E. J. Hoven,
I. L. E. Oosterhoff,
W. Roerdink.

V.G.S.L.

Het Bestuur der Vereniging van Gereformeerde Studenten te Leiden „Franciscus Gomarus” heeft de eer U mede te delen dat het voor het komende jaar als volgt is samengesteld:

M. J. Ziedses des Plantes, praeses,
Mej. A. M. Wijker, ab-actis,
E. Siebenga, fiscus.

Het ab-actiaat blijft gevestigd: Samuel de Zeehofje 13, Douzastraat 16, Leiden.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF,
Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstraat 7, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK WALDENZEN IN ITALIË

Sedert de laatste verantwoording mocht ik weer het volgende ontvangen:

J.L. te K. f 2,50 (34 x), K.P.L. te A. f 5,—, L.d.H. te d.H. f 10,—, J.C.S. te A. f 5,—, H.S. te d.H. f 10,—, totaal f 32,50; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 9. 277,26.

Terwijl ik op het punt sta voor een reis van 5 weken naar de Verenigde Staten en het Caraïbische Gebied te vertrekken, bereikt mij een brief van ds. Mathieu uit Rome. Daarin zendt hij mij de gevraagde en toegezegde gegevens over het recente leven van de kerken der Waldenzen, met een hartelijke groet aan alle broeders en zusters in Nederland. Ds. Mathieu vraagt dan tevens, of wij er mee accoord kunnen gaan, dat onze giften, waarvoor de kerk te Rome zeer dankbaar is, in het vervolg bestemd worden voor de radio-uitzendingen. Sinds enige jaren toch heeft de kerk te Rome de vergunning gekregen tot het uitzenden van Bijbeloverdenkingen. Ds. Mathieu had mij eerder reeds meegedeeld, dat deze onze ongedachte warme belangstelling overal in het land hadden ontmoet en dat hem regelmatig ook van R.K.-luisteraars brieven bereikten met grote waardering voor het gebodene. Zoals U bekend, waren onze bijdragen tot nu toe bestemd voor de derde vergadergelegenheid van de kerk te Rome. Mij dunkt, er zal wel bij geen van ons bezwaar tegen bestaan, onze bijdragen in het vervolg te bestemmen voor de Evangelieverkondiging van de kerk van Rome door de radio. Ik hoop, dat talrijke bijdragen constant voor dit doel bij mij zullen binnenkomen.

Evenals tot dusver belast ik mij gaarne ermee, ze over te maken met verantwoording in dit blad van de binnengekomen giften.

Het in uitzicht gestelde artikel over het leven van de kerk der Waldenzen in de 19e en 20e eeuw hoop ik op een zondag te Curaçao gereed te maken en ter plaatsing op te zenden. Tijdens mijn afwezigheid zal mijn secretaresse, Mej. Brandsen, voor verantwoording der giften zorgen.

Met een hartelijke groet aan U allen begin ik mijn reis.

P. Groen.

MEDEDELING VAN DE REDACTIE

Het adres van de Redactie van „OPBOUW”

is thans weer:

Prof. Dr. H. J. Jager,
Jan van Arkelstraat 4 te Kampen.

VERSCHEENEN EN NOG VOORRADIJG:

WET EN EVANGELIE

door ds. H. Amelink

T. Jongsma, arts

ds. J. Keuning

Uitgave Persvereniging „Opbouw”

Prijs 60 cent

10 exemplaren f 5,— / 20 exemplaren f 8,—

Bestellingen uitsluitend per giro no. 44 83 67 t.n.v. de penningmeester van „Opbouw”, Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

Te Koop:

COMPLETE PARAPHRASE DER H.S.

en aantal delen der

KORTE VERKLARING

Brieven onder no. 1166 bureau van dit blad.

NU IN NIEUW PAK NU IN NIEUW PAK
 'T FIJNSTE
 VOOR DE FIJNE WAS
 DE FIJNE WAS MET
 NIEUW
 echfalon
 NU IN NIEUW PAK NU IN NIEUW PAK
 NU IN NIEUW PAK NU IN NIEUW PAK